Obsímetre 16: Menors i dispositius mòbils.

Ja sigui per jugar, per mirar vídeos, per dibuixar, o per un llarg etcètera d'activitats que els menors hi realitzen, el fenomen dels dispositius mòbils i, per tant, l'expansió dels smartphones i les tabletes, compta amb uns actors de 1a línia, els menors i els adolescents.

Segons l'estudi *Menores de Edad y Conectividad Móvil en España: Tablets y Smartphones*, de PROTEGELES, Centre de Seguretat a Internet pels Menors a Espanya, aquest fenomen té especial incidència a Espanya, on la penetració de dispositius mòbils (smartphones i tabletes en aquest cas) per part dels menors és la major d'Europa amb un 66%, mentre la mitjana europea és del 57%.

A les dades de l'Institut Nacional d'Estadística (INE) trobem que la proporció d'ús de TIC per part de la població infantil (de 10 a 15 anys) durant el 2013 és, en general, molt elevada. Així, amb dades pel total nacional, el 91,8% utilitza Internet i el 63% disposa de telèfon mòbil, 2,8 punts menys que l'any anterior. Per sexe, les diferències d'ús d'Internet no són molt significatives però en canvi, en parlar de disponibilitat de telèfon mòbil, les nines superen en més de 8 punts als nins.

Ús d'Internet i disposició de telèfon mòbil segons sexe per menors de 10 a 15 anys. Total Nacional.

Total Nacional	Ús Internet	Disposició telèfon mòbil
Homes	90,7	58,8
Dones	92,9	67,4

Font: INE 2013

L'evolució dels resultats segons l'edat suggereix que l'ús d'Internet és una pràctica majoritària en edats inferiors als 10 anys. Per la seva part, la disposició de telèfon mòbil s'incrementa significativament a partir dels 10 anys fins arribar al 90,2% a la població de 15 anys. Al gràfic que segueix es veu clarament com les dues línies pràcticament s'ajunten en arribar a l'edat de 15 anys.

Ús d'Internet i disposició de telèfon mòbil segons edat. Total Nacional.

Total Nacional	Ús Internet	Disposició telèfon mòbil
10 anys	86,6	26,1
11 anys	88,8	41,6
12 anys	92,1	58,8
13 anys	93,2	75,8
14 anys	95,6	84,4
15 anys	94	90,2

Font: INE 2013

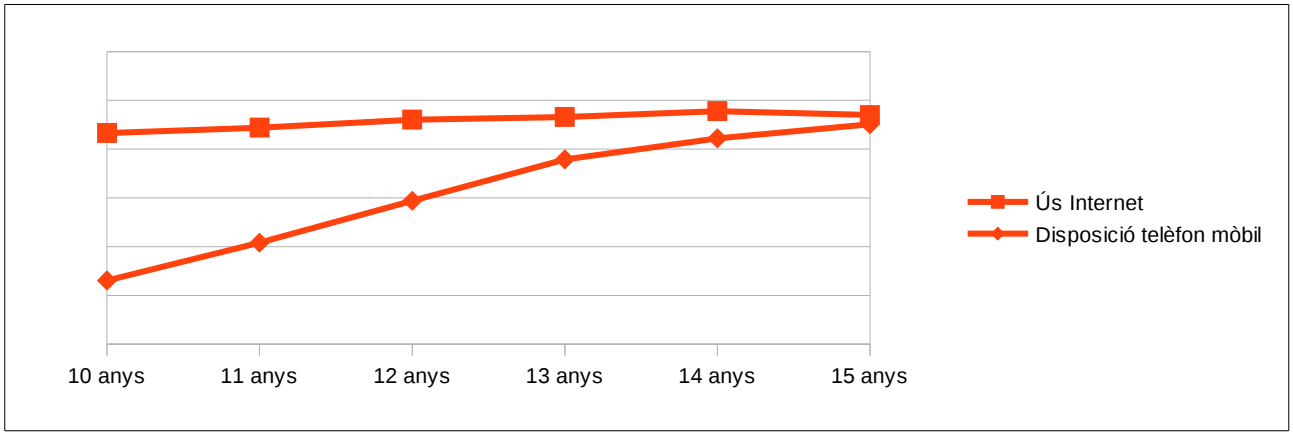

Font: INE 2013

A Balears, amb dades per a menors de 10 a 15 anys que proporciona l'INE, trobem un 93,5% que ha utilitzat Internet durant els darrers 3 mesos i que 6 de cada 10 tenen telèfon mòbil. La xifra de connexió a Internet està una mica per sobre de la mitjana nacional, que es situa en el 91,8%, mentre la disposició de telèfon mòbil es troba 2 punts per davall. Si bé l'ús d'Internet va en augment, la tendència de disposar de telèfon mòbil ha anat en direcció contrària aquest 2013 respecte el 2012.

Evolució de dades d'usuaris d'Internet i disposició de telèfon mòbil en menors de 10 a 15 anys (2012-2013).

	Total Nacional		Illes Balears	
	2013	2012	2013	2012
Utilitza Internet	91,8	91,2	93,5	92,6
Disposen de telèfon mòbil	63	65,8	60,7	60,8

Font: INE 2013

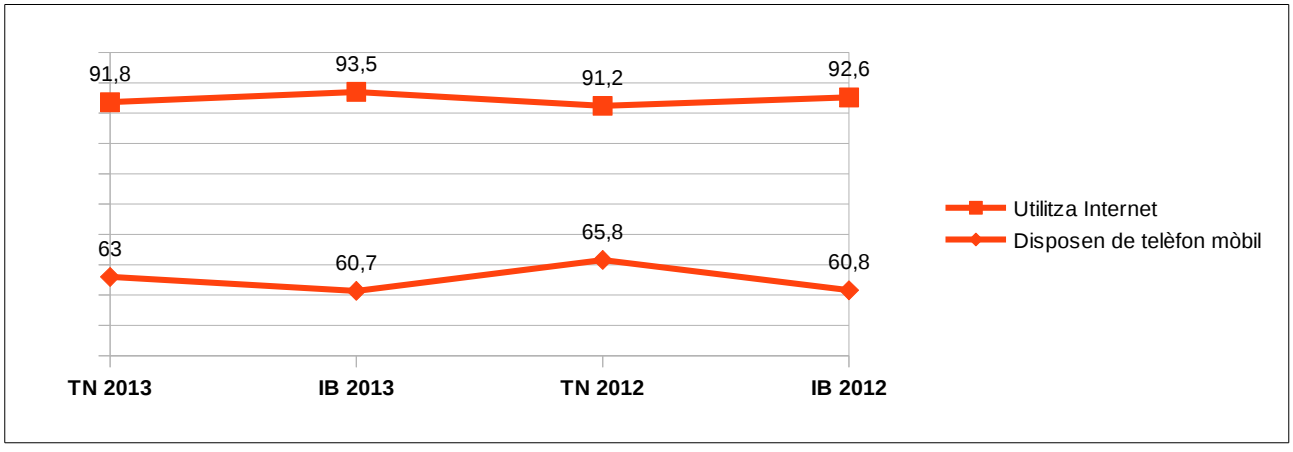

Font: INE 2013

La connexió a Internet està cada vegada més present a tots els àmbits dels infants, des de als centres educatius, fins a casa seva, passant per ludoteques, cafès, entre d'altres. La connexió des de casa segueix predominant com a lloc d'ús d'Internet per usuaris de 10 a 15 anys i la segueixen els centres d'estudis.

Lloc d'ús d'Internet per part d'usuaris de 10 a 15 anys.

	Total Nacional	Illes Balears
Des de ca seva	88,2	80,8
Des de casa de familiars i amics	34,7	29,4
Des del centre d'estudis	70	78,9
Des de centres públics	18,7	17,8
Des de ciber-cafès i similars	4,9	6,5
Des d'altres llocs	8,1	8,4

Font: INE 2013

Infografia sobre l'ús de les TIC per part dels menors de @BelenPicazo i dades INE 2013. Total Nacional.

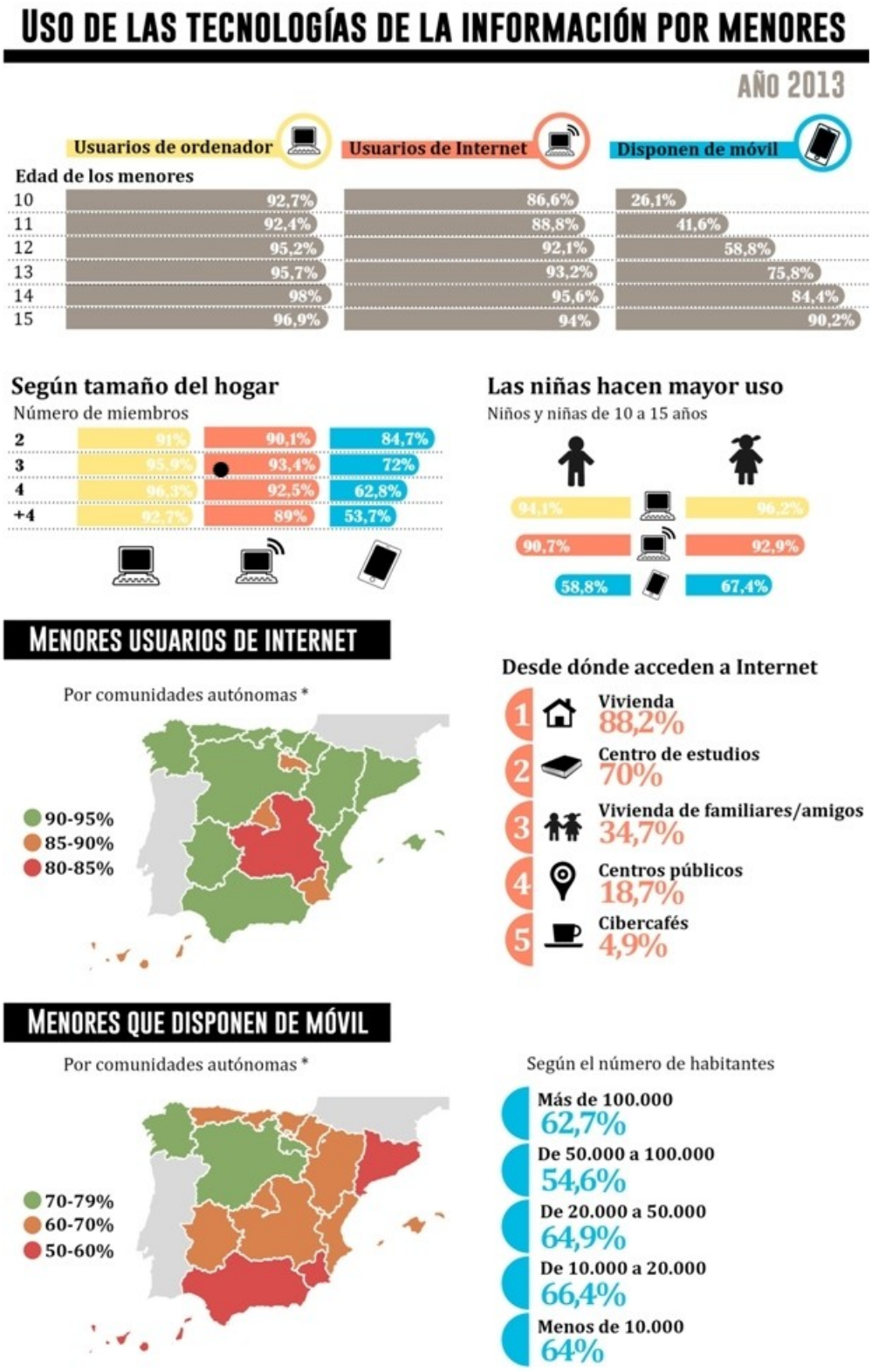

Si es compara no només amb el total nacional, sinó amb la resta de CCAA i tal i com es pot veure a la infografia, els menors de les Illes Balears es troben entre els que fan un major ús d'Internet d'Espanya, entre el 90 i 95%, tot i que només 4 Comunitats estan per darrere. Si es fa referència als menors que disposen de telèfon mòbil, llavors la nostra Comunitat és una de les 10 que estan en el nivell mig, entre el 60 i el 70%, amb només 3 Comunitats per davant i 3 per darrere.

Respecte als usos, amb dades pel total nacional ja que no es disposa de dades a nivell de Balears, els menors de 11 a 14 anys utilitzen smartphone, però el seu objectiu principal no és telefonar.

Menors de 11 a 14 anys que utilitzen l'smartphone per fer telefonades:

	Total Nacional
Amb regularitat	29%
En alguna ocasió	45%
Mai	25%

Font: PROTEGELES

El WhatsApp és l'eina més utilitzada per menors i adolescents, de fet, en molts casos és la principal raó per voler disposar d'un smartphone. L'estudi de PROTEGELES ens diu que el 76% de menors d'11 a 14 anys utilitzen el WhatsApp habitualment i el 72% accedeix a xarxes socials; en menor mesura, utilitzen l'smartphones per publicar fotos i o vídeos a Internet i per enviar o rebre correus electrònics.

Un altre factor important és l'edat a la qual els menors s'inicien en aquesta tasca i que, segons es desprèn de l'estudi abans anomenat, es va reduint. A Espanya, el 30% dels menors de menys de 10 anys disposa de telèfon mòbil, xifra que passa al 70% als 12 anys i al 83% en parlar de menors que tenen 14 anys, si bé és cert que s'hi inicien molt més prest, ja els infants de 2 i 3 anys accedeixen en moltes ocasions als dispositius mòbils del seus pares i ja els manegen amb certa gràcia.

Tot i que aquest fenomen tengui especial incidència a Espanya, tres de cada quatre menors europeus utilitzen Internet de forma habitual, segons un estudi de l'Open Evidence (empresa formada per

investigadors i professors de la UOC), ús que va en augment sobretot entre els més joves, entre els 6 i els 10 anys, segons dades de la London School of Economics; aquest estudi de la UOC cerca determinar l'abast de l'ús d'Internet i de dispositius mòbils entre els menors, amb l'objectiu d'identificar els efectes negatius de l'accés a Internet en el menors i les seves famílies i d'orientar les polítiques de la UE. A l'estudi EU Kids online, realitzat per la London School of Economics and Political Science, es detecta que un dels principals riscos entre els menors que es connecten a Internet, és el fet d'estar sotmesos a pràctiques de màrqueting. El major risc es situa en menors de més de 9 anys d'edat i fins als 17, franja on gairebé una tercera part dels nens són vulnerables a riscos associats a l'ús d'Internet. A Europa, els països del nord són qui tenen un major percentatge de menors connectats a la Xarxa, sobretot Finlàndia, Islàndia, Dinamarca, Noruega, Holanda, Suècia i Regne Unit, on més del 90% de la població infantil utilitza Internet.

I tot i que un major ús no sempre comporta un major risc, l'accés als dispositius mòbils per part dels menors és objecte de moltes crítiques i de debat permanent, al post *Deben o no los menores de 12 años usar dispositivos móviles*, del blog *Mujeres de empresa* trobem algunes referències, com la que realitza la terapeuta pediàtrica Cris Rowan, que argumenta que “els infants i joves utilitzen 4 ò 5 vegades més aquests aparells que la quantitat recomanada i que això té conseqüències greus i que amenacen la seva salut” o com la que fa referència a l'Acadèmia Americana de Pediatria i la Societat Canadenca de Pediatria que estableixen que els nadons de 0 a 2 anys no han de tenir cap contacte amb aquesta tecnologia, els de 3 a 5 se'ls ha de restringir a una hora per dia i de 6 a 18 anys, a dues hores cada dia.

“Com a terapeuta pediàtrica, estic demanant als pares, mestres i governs prohibir l'ús de tots els dispositius mòbils de mà per a menors de 12 anys”, diu Rowen. Rowen enumera una sèrie de motius pels quals els menors de 12 anys no haurien d'utilitzar dispositius mòbils: l'exposició excessiva a les tecnologies s'associa amb el dèficit d'atenció, retards cognitius, problemes d'aprenentatge, etc; l'ús restringeix el moviment, el que pot resultar un retard en el desenvolupament; trastorns de son; l'ús excessiu de tecnologia digital és associat amb l'augment de taxes de depressió infantil, ansietat, trastorn bipolar, obesitat; agressió infantil provocada per l'exposició a la violència dels mitjans; demència digital, referint-se a la disminució de la concentració i de la memòria; addició dels menors envers els dispositius mòbils en resposta a la manca d'afecció dels pares i emissions de radiació dels dispositius. Rowen sentencia que “els infants són el nostre futur, però no hi ha futur pels infants que abusen de la tecnologia”.

Canviant la mirada, i fent referència als Debats d'Educació de la UOC, concretament al debat “Les TIC i la transformació de l'educació en l'economia del coneixement”, de Robert B. Kozma, s'obre un horitzó diferent en parlar de dispositius, menors i educació. Kozma afirma que “ Els sistemes educatius encara han de traspassar un llindar significatiu pel que fa a l'ús de les TIC i, sense un canvi, és probable que les TIC tenguin un impacte mínim en alumnes i professors. Mentre en el paradigma de producció en massa, la majoria de gent utilitza les TIC per consumir informació preempaquetada, en el paradigma de la tecnologia de la informació una base àmplia de la població ha de tenir capacitats suficients per implicar-se productivament en l'ús de les TIC per crear, compartir i utilitzar els nous productes i serveis de coneixement. Dins d'aquest paradigma, les habilitats en TIC recolzen un model d'educació en que la creació de coneixement i l'aprenentatge de com aprendre són alhora processos i objectius. En aquest paradigma, les capacitats multimèdia dels ordinadors ofereixen als alumnes instrucció personalitzada i animacions interactives, jocs i simulacions que poden facilitar la comprensió de conceptes i sistemes complexos. Les capacitats interactives i productives de les TIC permeten tant als professors com als alumnes implicar-se en projectes i recerques col·laboratives i generar els seus propis productes de coneixement (...). Els recursos de coneixement i les capacitats productives estan disponibles “sempre i en qualsevol lloc”, dins i fora de l'escola. Aquestes capacitats tenen implicacions significatives per a la transferència de les estructures i pràctiques educatives (Collins i Halverson, 2009) i enormes implicacions pel paper que l'educació, tan transformada, pot tenir en una societat i en una economia on tothom té el potencial de produir, col·laborar i consumir productes de coneixement”.

En la mateixa línia tracta el tema de l'educació l'estudi de PROTEGELES del qual es parla en aquest obsímetre, que suggereix un debat en relació a l'ús de les TIC per part dels infants i ho positivitza. En aquesta publicació no es crea una relació entre perill i ús de TIC per part dels menors, sinó més bé el contrari, i per això s'ha considerat interessant reflectir també aquest plantejament. La base d'aquest corrent parteix de la capacitació de persones per a generar contingut a través de l'educació; iniciar els infants amb jocs a través de l'smartphone, no es percep com quelcom negatiu sinó positiu, ja que ho considera la millor forma d'aprenentatge i la més natural, i anima als pares a compartir part d'aquest moment d'oci amb l'infant i a estar present mentre utilitza l'aparell.

La visió de la nova fractura digital a que es refereix l'estudi, obre un camí interessant de recórrer, parla de fractura entre productors i consumidors digitals. Segons l'estudi, aquesta és i seguirà essent la vertadera escletxa; no es fa referència ni a l'edat ni al nivell d'ingressos, sinó a la capacitat d'algunes persones per generar contingut, opinió, transmetre idees, crear propostes, espais, etc., mentre per altra banda, creix l'enorme massa de persones que només consumeixen Internet. L'estudi dóna la volta al tema de l'accés dels infants i menors a smartphones i tabletes i ho transforma en un entorn ideal que fa possible que els menors puguin ser educats en l'"activitat" i la "creativitat", en la "generació" de continguts, idees i moviments que podrien arribar a transformar l'educació i la societat. En aquests context, l'estudi avisa que l'educació tradicional serà un fracàs si només utilitza les TIC per reproduir les mateixes formes i continguts en un format digital (pdf's, power point's), ja que admet que l'aprenentatge personalitzat, el treball col·laboratiu, la investigació i la implicació de l'alumne en la generació de continguts és avui més fàcil gràcies a les TIC.

El debat està servit.